

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ઓપીરાઈટ-રાંગ
પાત્ર પરિચય.

પુરૂષ વર્ગ.

હરપાલ...ગરીબ મળુર, ખરો જગીરદાર
લક્ષ્મણસીંગહરપાલનો કાકા, વગર હકકે થયેલ જગીરદાર
તેગસીંગલક્ષ્મણસીંગનો પુત્ર
દયાળસીંગલક્ષ્મણસીંગનો સેક્રેટરી
ઝવેરસીંગલક્ષ્મણસીંગના ગામનો પોસ્ટ માસ્ટર
યાનસીંગલશ્કરી અમલદાર
તાબસીંગધ્યાનસીંગની પલટનમાં અમલદાર
રલ ફેઅર બ્રેનલશ્કરનો ઉપરી
જન્ટ લેંગલીલશ્કરમાં ભરતી કરનાર સારજન્ટ

સિવાય અન્ય પાત્રો.

સ્ત્રી વર્ગ.

સરલાદયાળસીંગની પુત્રી, હરપાલની પત્ની
આશાલક્ષ્મણસીંગની પત્ની
મતાલક્ષ્મણસીંગના મિત્રની પુત્રી. (હાલ લક્ષ્મણસીંગના આશ્રયે)
વીઝવેરસીંગની પત્ની

સિવાય અન્ય પાત્રો.

જી.—લશ્કરી ડાવણી, ગુપ્તગાર અને જગીરદારની જગીર.

પ્રુલાસો.

“શ્રી આર્ય નીતિ દર્શક નાટક સમાજ”ના નામથી ગુર્જર પ્રજા ભાગ્યેજ અજાણી હશે; તેવી એક કૃતેહમંદ સંસ્થાના ચશસ્ત્રી હસ્તે, મહારો “પવિત્ર પ્યાર” નાટક આજરોજ રજુ થાય છે, એ મહારૂં અહોભાગ્ય છે.

આજનો પ્રયોગ, પ્રખ્યાત નવલકથાકાર ‘રેનોલ્ડ’ના “સોલ્જર્સ વાઇફ”ની ધરતીપર છે. યુરોપના અને હિન્દના શીત રિવાજમાં ઘણો ફેર હોઈ, ચોક્કસ સ્થળે રૂપાન્તરમાં પરિવર્તનમાં ઠંડું પડ્યું છે; સાશંશ નાટક માંહેનો રૂચિકર ભાગ, તે મહાશયનો માની, અરૂચિકર ભાગ મહારો માનવા પ્રેક્ષકને નોના ચરણમાં મારી વિનંતી છે.

લી૦ “પ્રજાનો પાગલ.”

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮-૭૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પાઠ્યપુસ્તક

વિષય ૧ - ૨૪

પવિત્ર પ્યાર નાટકનો

સક્ષિપ્ત સાર.

અંક પહેલો

પ્રવેશ ૧ઠો:-સ્થળ-ખાણુ-જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગ, જાગીરમાં, ખાણુ મૃતિકા ભુષણ મહાશયની ખાણ છે; તેમાં જીભ મળુરો સાથે હરપાલ ગામ કરતો નજરે પડે છે. (અત્રે યાદ રાખવું જરૂર છે કે હાલના જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગ પોતાના વડીલ બધુના મરણ પછી તેના છોકરાને ગરીબ મળુરને સોંપી, અમુક પગાર બાંધી આપી, જાગીરના માલિક બની બેઠા છે; જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગના મોટાભાઈના છેકરા અને જાગીરનો ખરો માલિક, આપણો હરપાલજ છે.) જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગ, તેનો પુત્ર તેજસીંગ, સેક્રેટરી હયાળગીંગ, ખાણુ મહાશય, તથા ગામના અન્ય બહુસંખ્યા આજે ખાણુ જોવા પધાર્યા છે, તેમને સર્વ મળુરો માન આપે છે. હરપાલ પોતાના ઠામમાં લીન હોવાથી તેઓને જોઈ શકતો નથી; જાગીરદારના સ્ટાફને આથી ખોટું લાગે છે; હરપાલને મુચના; ગરીબ પણ લોહીનો ખાનદાન, હરપાલ સાથે ખુલ્લોસો કરે છે. જાગીરદારનો પુત્ર

તેગસીંગ તેથી છેડાઈ પડે છે; જરદાર અને ગરીબ વચ્ચેનો તફાવત રજુ કરે છે. અહીં હરપાલ, ખુલ્લા શબ્દોમાં જાગીરદાર પુત્રની જડતી લે છે; તકરાર વધુ ગંભીર બને છે; બાબુ મહાશય, હરપાલને એ માટે બરતરફ કરે છે, જેથી શ્રીમંત ખુશી થાય છે ! સાનું જવું. હરપાલની મનોવ્યથા બોલી ઉઠે છે કે:-

“એ પ્રભુના બાળક, અને હું પ્રભુનો વૈરી હતો ?
ધન્ય ઇશ્વર ધન્ય ! તારે દાર આ કીસ્સો થતો.”

સરલા, જે જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગના ખાનગી સેક્રેટરીની પુત્રી છે, અને તે હરપાલને ઘણા વખતથી ચઢાય છે, તેનું આવવું ! જે પ્રેમી હૃદયની સુલાકાત; અર્થાત્ હરપાલ અને સરલાનો “પવિત્ર પ્યાર” જાગીરદાર પુત્ર તેગસીંગ પણ સરલાપર મરે છે, તેનું અચાનક આવવું; દ્રવ્ય જોઇ ઉશ્કેરાવું; સરલાને પ્રેમ; સરલાના ખુલ્લા જવાબ; તેગસીંગનો કોપ; હરપાલનું અપમાન કરવા જતાં હરપાલને ઉશ્કેરી મુકે છે, છતાં શાન્ત હરપાલ નાંખતી કરે છે, તેગસીંગ ખુલ્લી તલવારે ધસે છે; હરપાલ તેને મ્હાત કરે છે.

ટૂંકકે:

પ્રવેશ ૨ જો:-સ્થળ, પોસ્ટમાસ્ટર ઝવેરસીંગનું મકાન—ચંડવીની મજૂતરી કરતો ઝવેરસીંગ અને તેની પત્ની રણદેવીનાં વિવાહ, ગૃહ કલહનો ચિતાર, બાદ લશ્કર માં સેનીકની ભરતી કરનાર સારજન્ટનું આવવું, ઝવેરસીંગની તેમાં મદદ, હરપાલ જેને ખાણના કામમાંથી રજા મળી છે, તે ધંધાની શોધ માટે અહીં આવે છે, ઝવેરસીંગ તેને સલાહ આપી લશ્કરમાં દાખલ થવા કહે છે, રાજ વગરનો બેઠાર હરપાલ સાત વરસના કરારે લશ્કરમાં જોડાય છે. ઝવેરસીંગ તેને બાપિ આદત અને ઉન્નતિ સમજાવે છે, બાદ જાય છે. હરપાલના અંતરોદ્ગાર ! સરલાનું મીલન, હરપાલ તેને ભુલી જવા કહે છે, સખબ કે પોને હવે તેને નીલાવવા અશક્ત છે, “હરપાલના દીન ઉદ્ગાર” “સરલાની ઉંચ્ય ભાવના” હરપાલને સાચી આશા આપી, એક “પવિત્ર ખ્યાર”ની પુઝરી આર્થ સન્નારી “પવિત્ર ખ્યાર”ના સુવર્ણ મંદિરપર, નીતિ અને ઉદારતાની ઉજવણ પતાકા ચઢાવે છે, બે પ્રેમીની જુદાઈનું ચિત્ર.

પ્રવેશ ૩ જો:-સ્થળ—તેગસીંગનું એકાન્ત લુવન. સરલાને હાથ કરવા આકાશ પાતાળ એક કરી રહેલ તેગસીંગ, સરલાના પીતા દયાળસીંગની એક નખળી સ્ત્રીતી ને મેળવે છે ! કામદાર દયાળસીંગે હિસાબમાં દસ હજારનો ગોટાળો કર્યો છે, તે તલવારે—તેગસીંગને મહાત કરી એકજ

અઠવાડીય માં સરલાનાં લગ્ન પોતાની સાથે કરી લેવાની
 બાજુ ખેલે છે. દયાબદો પત્ર દુનિયાનો અનુભવી દયાળ
 સીંગ વખત વરતી લઈ કબુલ થાય છે; અને છુપાં લગ્ન
 પાંચાની ગોઠવણ માટે. અમૃતસર પોતાના મીત્રપર
 રાગલ લખે છે. (છુપા લગ્ન કરવાનું કારણ એ કે, જાગીર
 દાર લક્ષમણસીંગ, સરલા જેની એક નોકરની પુત્રીને પુત્ર
 ધુતરીકે કદાપિ નહીં સ્વીકારે એવી બંનેની ખાત્રી છે.)
 દયાળસીંગનું જવું, તેગસીંગના ખુશાલીના મનોદગાર, જવું.
 પ્રવેશ ૪ થો; સ્થળ મહાલય—તેગસીંગ અને જાગીર
 દારનું આવવું, તેગસીંગને લશ્કરમાં સારી જગ્યા મળ્યાના
 સમાચાર; તેગસીંગને આજેજ રવાના થવાની સલાહ. તેગ
 સીંગની ખુશાલી કે, સરલા મારી થશે અને બાપની નજરથી
 છુપા તેની સાથે રહેનાર; આશાદેવી !! પુત્ર વિયોગ માટે
 અધિરાઈ, જાગીરદારે કરેલું શાન્નવન, આશાદેવી તેગને
 વિદાયગીરી માટે લઈ જાય છે. અંબેરસીંગનું આવવું, દયાળ
 સાંગે લખેલો પત્ર રોણે મેળવીત હકીકત બાણી છે, તે
 માત જાગીરદારને કવ; જાગીરદાર, સરલા અને હુમમી
 પુત્ર તેગસીંગના લગ્ન નામનુંતુર કરે છે અને અંબેરસીંગને
 લગ્ન રોકવા કહે છે. અંબેરસીંગની બેવડી રસત, જવું,
 જાગીરદારનો મનઃસ્થાપ ! પોતે કરેલ પાપ, પોતાનેજ નડશે,
 એ બાકનો સંતાપ, (જવું.)

પ્રવેશ ૫ મો, સ્થળ, લશ્કરી છાવણી પાસેનો
 ખાનગી મંડલો—સુમેદાર ધ્યાનસીંગ અને તેના મહકારી
 અમલદારો આનંદમાં મસ્ત છે; તેગસીંગનું આવવું, અરસ
 પરસ ઓળખાણ, જમાનાનો આઘેલ ધ્યાનત્રીંગ, તેગસીંગ
 જેવા શ્રીમંતના પુત્રને સાધવા યત્ન કરે છે; ઉડાઉ તેગની
 ઉદારતા, ખાદ સારજન્ટ નવા સૈનીકો હાજર કરે છે; નસી
 ખનો ખેલ, એવો ખેલાય છે કે સાત વરસને માટે લશ્કરી
 નોકરી સ્વીકારી બેઠેલો હરપાલ, અહીં તેગસીંગવાળી
 રેજીમેન્ટમાં જોડાય છે; બે શતરૂઓ કફેડી હાલતમાં મળી
 જાય છે; ચાલાક ધ્યાનસીંગ મામલો ચેતી જાય છે, તે
 તેગસીંગનો તરફદાર બની હરપાલનો વિરોધી બને છે, હર
 પાલની મુસીનતો અહીંજ શરૂ થાય છે હરપાલને પહેલેજ
 દીવસે શિક્ષા, સૌનું જવું.

પ્રવેશ ૬ હો-રસ્તો-અવે: સીંગે આવી હરપાલને, સરલા
 અને તેગસીંગના લગ્નના ખબર દેવા, હરપાલ ઉશ્કેળે છે,
 બેડો તોડી પહેરેગીરની ખંડુક ઉઠાવી લગ્ન રોકવા મેદાનમાં
 પડે છે.

પ્રવેશ ૭મો, સ્થળ વિહારસ્થાન-ભગીંદાર લક્ષ્મણ
 સીંગની પાલક પુત્રી મમતા અને સખીઓની મીઠી મશ્કરી,
 ભગીંદારની મરજી મમતાને પોતાના પુત્ર તેગસીંગ આથે
 પરજીવવાની છે, તે ચર્ચા ! (ભગીંદાર પોતાના મિત્ર

લલસીંગની પુત્રીને પ્રાણથી વધારે ચાહે છે, તે પોતાની પુત્ર વંધુ અને એ એની મોટામાં મોટી આશા છે. જ્યારે તેગસીંગ, સરલાનો પુત્રારી છે.) જગીરદારનું આવવું, મમતા સાથે વાંતચિત. સરલા અને તેગસીંગવાળી બાબતના ખુલાસા માટે તેગસીંગને તારથી બોલાવ્યો છે, તેનો જવાબ લઈને મેજર મહતાબસીંગ આવે છે, જગીરદારના કોપનો પહેલો શિકાર દયાળસીંગ થાય છે, દયાળસીંગ ખરતરફ થાય છે; અને તાકીદ મળે છે કે એ લગ્ન રોકવાં, બાદ તેગસીંગનું આવવું, જગીરદારનો ઉગ્ર કોપ, ઉદ્વેગ છોકરા ના ઉદ્વેગ જવાબ, જગીરદાર લયંકર ચેલેન્જ કરે છે, તેગ સીંગ ડોન્ટકેર કરે છે, પીતા પુત્રનો વિખવાદ, જગીરદારે ગુસ્સામાં જવું, તેગસીંગ આ ઘરકંકાસનું કારણ મમતા છે, એમ માને છે, તેનાપર હુમલો, તેજ વખતે મહતાબનું આવવું. “ખતો મરદ અને ખોટો મરદની પ્રકૃતિ” મહતાબ એક બાળાને બચાવે છે, તેગસીંગ શરમાઈને મહતાબ સાથે જાય છે, અહીંજ મમતા, મહતાબને વખાણની નજરે ભેટી થાય છે, અર્થાત કુંવારી કન્યાના હૃદયમાં મહતાબની મુર્તિ સ્થાન મેળવે છે.

પ્રવેશ ૮ મો, સ્થળ, ઝવેરસીંગનું મકાન—ખરતરફ થયેલ દયાળસીંગ, ઝવેરસીંગનેજ બધા અનર્થનું મુળ માની ને તેની સાથે આથડે છે, પણ આ બાબત ઝવેરસીંગ જાત્રીસે

લક્ષણે પુરો છે તે ઉલટો દયાળસીંગને ભારે પડે છે, વિવાદ વખતેજ તેગસીંગ આવી ચડે છે, લાચારીથી ઝવેરસીંગને પણ છુપા સંકેતમાં હાખલ કરે છે, પોતાના બાપના ગુસ્સા ને તેગસીંગ ગણકારતો નથી. લગ્ન કરવાની ચોકકસ બાબત નક્કી થાય છે. ઝવેરસીંગનું મ્હોં લાંચથી બંધ કરાય છે; એટલે કે ઝવેરસીંગ પણ સામીલ થાય છે, ઝવેરસીંગને! આનંદ, રણદેવીની રડારોળ !

પ્રવેશ ૯ મો, સ્થળ ગુપ્ત ગાર—દયાળસીંગે ઈચ્છા વગર હાજર કરેલી ગરીબ સરલાનો હૃદયલેદક વિલાપ, દયાળસીંગ, તેગસીંગ, અને ઝવેરસીંગ તેને પરાણે પરણાવવા ફરજ પાડે છે. “પવિત્ર પ્યાર”ની પુજારી સરલા ઘણોજ ઈનકાર કરે છે, પણ આખરે તે એક અબળા, એટલે ફરજિયાત લગ્નને આધિન થવાની તેને હુઃખલરી સ્થિતિમાં ફરજ પડે છે, લગ્નની તૈયારી, એજ વખતે હરપાલનું આગમન, લગ્નમાં વિધન, બે પ્રેમીનો અચાનક મેળાપ, સુખના ઝાંખા પ્રકાશ વખતેજ, લશ્કરી માણસો આવીને હરપાલને નહાસી જવાના આરોપસર કેદ કરે છે. “દયાજનક દ્રવ્ય.”

ટેબલો

ડોપ

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧ લો, સ્થળ, મમતાનો આવાસ—
મહતાબસીંગને જોયા પછી, તેને ચહાતાં શીખેલી, મમતાને
સખીઓ બનાવે છે, બાદ મહતાબનું આવવું, અત્રે આવ
વાનું કારણ એ છે કે તે ધ્યાનસીંગ તરફથી તેગસીંગની
ત્હેનાતમાં અપાયેલો છે, મમતા અને મહતાબનું પ્રેમાકર્ષણ,
સખીઓની ગમ્મત, તેજ વખતે તેગસીંગનું આવવું,
સરલાના પ્યારમાં નિરાશ થયેલો તેગસીંગ, હવે મામલા
પરજ મદાર બાંધે છે, જ્યારે મમતાનો માર્ગ પણ જુદો
થયો છે, તેગસીંગની નાલાયક આત્મે, મમતા સખત શબ્દો
માં વખોડી ઠાઠે છે, તેગસીંગનો ડોપ, મમતાને બપંકર
બિબ્બની ચેતવણી આપતી વખતેજ જાગી-દાર આવે છે,
પોતાના નાલાયક પુત્રને દતારી પાડે છે, તેગસીંગ હવે
તફન નફ્ટ થાય છે, બાપને ન છાજતા જવાગ, જાડીરદાર
તેને સદાનો તરે છે.

ટીકો.

પ્રવેશ ૨ જો, સ્થળ, અંગેસીંગનું મકાન—અંગેર
સીંગની મને સ્મૃતિ, ધનંડોનું આવવું, અંગેસીંગની ચવાડી
બરી ચોરીઓ, જાગી-દારના કામદાર હયાબસીંગપર આવેલ

એક પત્ર તે ફેડી હરપાલ ખરો જાગીરદાર છે તે વાત જાણે છે, જાગીરદારે પોતાના મોટાભાઈનો હકકદાર પુત્ર મુઓ છે, એવી ઉડાવેલી વાત ખોટી છે, એમ હકીકત જણાતાં અવેરસીંગ હદ વગરનો ખુશી થાય છે, કારણ કે જાગીરદાર જેવા પૈસાદાર પસેથી, મન માનતો લાભ મેળવી શકાશે, જાગીરદારને ખોલાવી મગાવવો, એ ચાલાક ચોરોની ચાલાકી ભરી વાતચીત, છેવટે જાગીરદારને મહાત થવુંજ પડે છે, એ માટે કે, અવેરસીંગ તમામ ખીના જાણી ચુક્યો છે, અરસપરસ સુલેહ, ચોરનો મદદગાર ચોર, જાગીરદારનો પસ્તાવો, “પાપનો ડંશ”

પ્રવેશ ૩ જો, “સ્થળ-લશ્કરી છાવણી”—કેદ પકડાયલા હરપાલની તપાસ માટે ખાસ સભા, લશ્કરી કોર્ટ, મહતાબસીંગ હરપાલનો બચાવ રજુ કરે છે, પણ જ્યાં ધ્યાનસીંગજી તેગસીંગનો તરફદાર છે, ત્યાં બચાવ ક્યાંથી ટકે? હરપાલ સરલાની બાગત એ માટે છુપાવે છે કે, તેને હાજર કરવાથી પણ એક તરફી ન્યાય અટકે તેમ નથી. ગુન્હાનો એકરાર, સજા મુકરર થવી, “પચાસ ફટકા બાંધીમારગી સજા, મહતાબનો નિરોધ, ધ્યાનસીંગના કોધ, મહતાબ બરતરફ થવો, સજાનું હૃદયસેદક દ્રવ્ય.

ટોલો

પ્રવેશ ૪ થો, સ્થળ-રસ્તો.

આડોશી પાડોશીના ફળણાં ફળીને દીવસો ઝુજા રતી સરલા, પડોશણી મારફત સજા સાંભળે છે, દુઃખી દાસની સંપૂર્ણ દુઃખી હાલત, તેગસીંગનું આવવું, પ્રેમની માંગણી, આનાકાની, તેગનું ઉશ્કેરાવું, મહતાબસીંગનું આગમન, સરલાને બચાવી હરપાલ પાસે લઈ જવી.

પ્રવેશ ૫મો, સ્થળ-ઝવેરસીંગનું મકાન—ઝવેર સીંગ અને રણુદેવીના હૃદયની ભિન્નતાના ચિતાર, હીણાયલા તેગસીંગનું આવવું, રણુદેવીપર બદનજર, જયસેકો “તયસા” રણુદેવીની એ મરજીજ હતી કે, આવો કોઈ આશામી મળે તો ચાલી જવું, બેઉનું નાસી જવું, બાદ ઝવેરસીંગનું આવવું. સર્વ હકીકત જાણીને તપી જવું, મજબુત હાથે વેર લેવાનો ઠરાવ.

પ્રવેશ ૬ ઠો, સ્થળ-જાગીરદાર લક્ષ્મણસીંગનું એકાન્ત ભુવન—એક ઘોર પાપ કર્યા બાદ, પસ્તાવાને પંથે પડેલા દુઃખી આત્માનો નિદ્રાને માટે ટળવળાટ, ઝવેરસીંગનું આવવું, મારી સ્ત્રીને તમારા પુત્રે નસાડી તો “માણસ સાટે માણસ” એટલે તમારે આશરે ઉછરેલી છોકરી મમતા મને આપો, એવી બેશરમ માંગણી, જાગીર દારનો કચવાટ, “ઝવેરસીંગનો હઠ” એજ વખતે ધ્યાન

સીંગનું આવવું, જાગીરદારે સર્વ વાત જાણવી, એક તરફ કુપાત્ર પુત્રની બળતરા, બીજી બાજુ કુલની આબરૂની પીડા, ત્રીજી તરફ મીત્ર પુત્રી મમતાનો ભવ બળવા તૈયાર થયો છે, ને ચોથી બાજુ મનનો પસ્તાવો, જીવનને ઝેર કરી રહ્યો છે, સર્વથી બચવા માટે જાગીરદાર આત્મહત્યા કરે છે.

ટેલો.

ડો.પ.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો, સ્થળ દવાખાનું—બીમાર હરપાલની સારવાર કરતી સરલા અને મહદગાર મહતાબ પાસે ડાકટર લોહી બોલું પડવાની વાત રજુ કરે છે, બીમારના શરીરમાં જો બીજુ તાજુ લોહી ફાળવ કરવામાં નહીં આવે તો કેસ બગડવા સંભવ છે.

ઉદાર મહતાબસીંગની ઉદારતા, પોતે પોતાનું લોહી દેવા તૈયાર થાય છે, પણ સરલા પોતાના પતીને પોતાનું જ રૂધીર આપવા આગ્રહ કરી સર્વને તટસ્થ બનાવે છે.

પવિત્ર પ્યારની પરિસીમાં.

ટેલો.

પ્રવેશ ૨ જો, સ્થળ-ઝવેરસીંગનું મકાન—જગીર દારના મરવાથી નારાજ થયેલ ઝવેરસીંગ પત્ની વીરહમાં, તેજ વખતે મહતાબસીંગ વોરટ સહ આવી મુદ્દા માલ સાથે ઝવેરસીંગને પકડે છે, ઉપરી પાસે રજુ કરી કોર્ટની બેઠક સુધી પોતાના ચાર્જમાં રાખે છે, (અહીં એ ખુલાસો હીક છે કે તેગસીંગ નાસી જવાથી મહતાબ ફરી નોકરી પામ્યો હતો.)

પ્રવેશ ૩ જો, સ્થળ-ડાક બંગલો—જગીરદારની નોકરીથી ખસ્તરફ થયા બાદ, દયાળસીંગ અહીં મુસાફરી બંગલાની વ્યવસ્થાપર નોકર છે, તેજ બંગલામાં નાસી આવેલ તેગસીંગ અને રણુદેવી ઉતરે છે, અરસપરસ ઓળખ, ત્રણ પાપી આત્માની રક્તક, વિવાદ વધી પડતાં તેગસીંગને હાથે દયાળસીંગ અને દયાળસીંગને હાથે તેગસીંગ મરાય છે, રણુદેવીનો ગલરાટ પસ્તાવો, તેજ વખતે હવાફેર માટે આવેલ હરપાલનું આવવું. દ્રવ્ય જોઈને ચકિત થવું, ધ્યાનસીંગનો છાંપો, રણુદેવી ગલરાટમાં હરપાલને ખુની તરીકે ઓળખાવે છે, હરપાલ કેદ.

ટૂંકો.

પ્રવેશ ૪ થો, સ્થળ-જાગીરદારનું મંકાન—છતી શ્રીમંતીયે દીનવસ્થામાં આવી પડેલી આશાદેવીને મમતા શાન્તવન આપી જાગીરદારે મરણ સમયે કરેલો એકરાર સમજાવે છે, મહતાળ મારફત હરપાલને ખબર આપી તેની જાગીર લેવા વિનંતી કરે છે, મહતાળ વસ્તુ સ્થિતિથી જ્ઞાત કરી મીત્રને જાણવા જાય છે, ભાવી પત્ની પત્નીના ઉચ્ચ આશયો.

પ્રવેશ ૫ મો, સ્થળ-ન્યાયની સભા, કોર્ટ—સર્વ લેઠ જાહેર થઈ હરપાલ નિર્દોષ ઠરે છે, મહતાળ ધ્યાન સીંગને મહાત કરી મીત્રને જાણાવે છે, ધ્યાનસીંગ ખર તરફ, ઝંવરસીંગને શિક્ષા, અને રણદેવીને ઠપકો.

બાદ મહતાળસીંગ, હરપાલ એજ ખરો જાગીરદાર છે એમ જાહેર કરે છે.

જનરલને હાથે હરપાલને સન્માન, હકકદારને હકક મળ્યો, મમતા અને મહતાળના લગ્નના ઉછળતા આનંદપર પ્રયોગ પુરો થાય છે.

ૐ શાંતિ ! શાંતિ !! શાંતિ !!!

જરા ધ્યાન આપશો કે ?

આપના તપેલા મગજને શાન્ત કરવા, બદહજમી નાબુદ કરવા અને વધુમાં શરીરને સુધારી પુરતી તંદુરસ્તી મેળવવા માટે સોડા, લેમોનેડ, સ્વીટ સોડા, રોઝ, પીકમીઅપ, જીંજર, ફ્રેશબરી વિગેરે સ્વચ્છ અને ઠંડા પીણાઓ પીવા

ક્યાં જશો ?

ગભરાઓ નહીં ?

ગભરાઓ નહીં ?

નીચેના ઠેકાણે આપને સંપૂર્ણ સંતોષ મળશે.

મહામદભાઈ મુસાભાઈ તારવાલા.

ઠે. મોટી હાડીયાળ પાસે, અજ્ઞાયાની વાડી સામે

જંગી સોડાવોટર ફેક્ટરીમાં

સુરત.

શ્રી.

પવિત્ર પ્યાર નાટકનાં

ગાયનો.

૧

ખાળાઓ:-

ગૌરી સુત ગજાનન, રહાય થાઓ ગજવંદન,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ તવચરન.....ગૌરી૦
વિધન હર તુજ પદકમલ, અવિચળ અચળ સુખદાયક,
સુખદ મગલ કાર્ય કર ફલદાઈ શ્રી જગનાથજી,
નમન હો તવ પરાશુમાં.....ગૌરી૦

અંક પહેલો.

૨

ખાળાઓ:-

તેજ પુંજ શીલવાન આર્યની સન્નાર,
ધન્ય ધન્ય દૈવી રમાના અવતાર;

ગંગ નીરથી પુનિત સર્વ જીવ થાય છે,
 સતીત્વ તેજનો પ્રકાશ સર્વ સ્થાન જાય છે;
 સુશીલ સ્નેહધારી પુનિત હિન્દનારી,
 પ્રકાશી દિવ્ય જ્યોત કરતીએ ઉજવળ સોસ્થાન
 —ધન્ય૦

૩

સરલા:-સાદ્યખીના કેદમાં ભૂલી જતા જરદાર એ,
 કે સુખ સાચું તો રહેલું ગરીબોને દાર છે;
 સ્નેહીઓ સ્નેહમાં સદાય રહે સુખજી;
 હરપાલ:-પ્રેમદા પામ્યો હું સ્વર્ગ સુખ લહાણ....સ્નેહીઓ૦
 સરલા:-અંતરની પ્રીતિનાં આખ્યાં એંધાણ,
 હરપાલ:-શ્યામા સુખદાતા છું તહારો વેચાણ;
 સરલા:-દૈવી દીલદાર પ્રીય પ્રાણ સાજના....સ્નેહીઓ૦

૪

રણુદેવી:-

હાય માફ જોળનીયું જાય ચાલી,
 જાય ચાલી રે' પ્રેમહિન માળી,
 ધણી મળ્યો છે મવાલી, દીયે છે હાથ તાળી-હાય૦
 માખાપે હાથ સોંપ્યો રસહીણ લાલનેરે,
 મુજને એકલડી મૂકી વાંચે ટપાલનેરે, ખાળે જંજળએરે,
 હાય લટકતી રાખી રોયે લલના લટકાળી-જાય૦

રણુદેવી:—રંગભીના રસીકવર છેલા સાજન મતવાલા,

અવેરસીંગ:—જેલ જેલો પીટાશે પીંજરા રોશે રૂવાળા;
જતાં જોળનીયાં રહી જશે, મનમાંડી મોંઘેરા

ઉક્ષાળા—

કોલાળાના લેટર સર્વે જાય ભલે નાતાલમાં,

રણુદેવી:—જો જો એવું જેલ જવાનું સાહસ કરતા વાંલમાં

અવેરસીંગ:—પંજળમેલ કરતાં છે ફાસ્ટ મારી શાખ,
દીલજન ચેક આપું ઉઠાવ એક લાખ;

રણુદેવી:—પ્રેમ નેમમાં પ્રવીણુ આપછો દહેરીલાલા—રંગભીના ૦

સરલા:—કૃપણ દ્રવ્ય લોરીંગ મળી સિંહ મુછ સતીનાર,

સદા એક ટેકી રહે જ્યમ કેળ ફળે એકવાર;

મારા મન ઉપવનના વાસી મીઠા મોરલા હોરાજ,

મારા મોહનવર સરતાજ કે દાસી ચરણે ગરીબનવાજ;

મન મંદીરીયાં ઉજવળ કીધાં.....

શ્યામ સલુણા પ્યારા સુંદર સાજના હોરાજ;

હરપાલ:—રમ્ય રસીકા તું રસભીની ટેક ધારી છે તું તપસ્વીની,

સરલા:—માનસસર વસનારા મારા હંસલા મહારાજ—મારા ૦

૭

કંથનીઓ:—જુમજુમ બાજરે ઝાઝવા મોરા પરણ્યો જાગી જાય,
પરણ્યો જાગી જાય, મોરો હીરદોતો ગલસાય—

(શરૂ)

શરખે મસ્ત મતવાલે, સભી તૈયાર બચકે હય,
ઉધર દોચાર બચકે હય, ઉધર દોચાર બચકે હય;
ડરકી મારી ધરકે ગગરી, ચલી પાનીકે ઘાટ,
લાડો મોરો રાતોપીતો હોકે દેખે વાટ....જુમ૦

(શરૂ)

અગરજો જોર અત્રસા દોધડી જ્યાદા શરૂ હોગા,
દીવાને એકદો બેશક ખુદાકી રૂબરૂ હોગા;
નહી મથરાકી મંચ ગોવાલન નહીં એ કાલો કાન,
મંચ પનોતી, પરણ્યો મોરો અજમેરી હનમાન...જુમ૦

૮

સખીઓ:—અલખેલી જોખન ઘેલી, ના ચાલ તું લયકાતી,
મમતા:—જા જા આતે શી હાંસી ? લવલેશ ના લજવાતી;
સખીઓ:—નયનો નાચે શ્યા તહારાં, મદલર ઘેરાં મદમાળાં,
વેરણુ રાતલડી વીતી એ કહેતી આ આંખો રાતી
અલખેલી૦

મમતા:-જેવાં અંતર પોતાનાં તેવાં ખીજનાં ધારે,

સખીઓ:-સર્વે સંબંધતું અમને સજની તુજ આંખ હંશારે,
વાહ ! શી આતો નવાઈ ! !

મમતા:-અસચુપ.....અલખેલી.

૬

સખીઓ:-અંતર ઉમળકા બહુઆવે, દીલડાંના દર્દ છુપાવે,
જોબનની ઘેટી આમ શું, અમોપર મિથ્યા રોષ જણાવે,

મમતા:-હવે જા જા દીવાની નિર્લજ તું શીદ સતાવે...દીલડાંનાં
બુવાની બહેની સૌને આવે,.....

સખીઓ:-અરે વાહ વાહ ધૂતારી મનઆવે વાત ઉડાવે
દીલડાંનાં.

૧૦

મમતા:-

કુદરત કરામત અનેરી તુજરંગ શ્યા શ્યા બતાવે,
અભિમાન શુમાન શ્યાના ? દીન એક અંત આવે;
મિથ્યા શુમાન મસ્તી, ફાની તમામ હસ્તી,
મૃગનીર મોહમાયા, સુખ લેશ ત્યાં ન આવે...કુદરત.
ચિજર તજીને ખાલી, જવ હંસ જાય ચાલી,
ખોટી જહાંન ખ્યાલી, બ્રમણ તને ભુલાવે....કુદરત.

૧૧

રણુ:-અખળેના બંધન એંધાણ, માલવપતિ સમાછો પ્રાણ

જોહરગઢ ઉપર જઇ ફેંકો મારા સખીલુટેરા બાણ;

અવેર:-સેવક ધર્મે નાખ્યા પાસ, હું છું દુઃખીઓ દુર્ગાદાસ

માધવજી શીઠેને કરમે રહેતા કળ્યાને કંઠાસ;

રણુ:-ઝાંસીનીરાણી જેવી હું મારા તમે દીવાન;

અવેર:-હાંકેરાખો હાંકેરાખો હળવે ઉગે ઉદયભાણ,

દીલખર ઉમાદેવડી જેવી બંને લઇશું જીવન દહાણ,

બાબત આમ, હરેરામ, હરેરામ, બોલો રામ-અખળેના॥

૧૨

સરલા:-

માતપીતા રનેહી સકળ, મતલબના ચહાનાર,

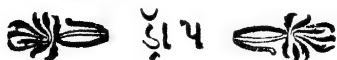
સાચું સંગી કો' નહીં, સ્વાર્થીયો સંસાર;

સુખની આશા ગઇ, મનની મનમાં રહી,

પાલક કરમાં શસ્ત્ર ધરે ત્યાં બચાવ નહીં,

ફરિયાદ નહીં મમતા સકલ સરી

દુનિયાં વિષથી ભરી-સુખ॥

અંક બીજો.

૧૩

સખીઓ:-રૂડાં આશો પાલવના વૃક્ષ કે ચંપા ગુલતારે બેન,
 મહેકે જાંઘ જુથ ગુલબાસ કે ડોલર ફુલતારે બેન
 આંબલીયાની ડાળે બેસી ડોયલ મધુરાશ્યા ટહુકા કરવી
 હૈયાને હરખાવે અંતર રસ ભરેરે બેન-રૂડાં.

મમતા:-નંદન વન સમ શોભતાં, સુંદર મદનોદ્યાન,
 પક્ષી રાગ આલાપતાં, ખુલખુલ લેતાં તાન-આંબલીયાની●

૧૪

સખીઓ:-આલિ અધીરી કેમ થાય અલબેલડી,
 શમતા સંભાળ તું સાહેલડી;

મમતા:-જાજા ધુતારી છેક છેડ નહીં સારી, દુર જા, જા, જા,
 મિથ્યા વચન વદનારી ચીખાવલી ના, ના, થા,

સખીઓ:-જોખનની જોગણ તું કેમ બની આકળી ?
 બાળા વિજોગણ થઈ શાને બેખાકળી ?
 વૃક્ષ વિષુ રીખાતી વેલડી....હાં....હાં....આલિ○

૧૫

સખીઓ:-પ્રીક કયમ છોડે બેરીસ્ટર, બધો છે લેદી લવમેટર,
 તમે અમ સખીના, દર્દી દીલના છોજ કલેવર
 સોલીસીટર,

(૨૮)

જીલલડી ખોલ જની કયમ સ્ટોપ ?

ગયો કયાં પહેલાંનો સૌ રોક ?

મમતા:-જવાહે સટરપટર !

સખીઓ:-બન્યાજી રજીસ્ટર

અધીરી જની, જની કાં લખ્યા લાખખો લેટર ?

વાત પુછેછે જ્યુરી તુજને ખરો ખુલાસો કર

મમતા:-એમ ?

સખીઓ:-યસ માય સર.....પ્રીક્ષ

૧૬

સરલા:-

આશા નિઃશા તત્વથી, આ જગત્ સરજાયેલ છે,

મમત્ શાના ધારવા ? સૌ મનસુખાના મહેલ છે;

આજ જેને ખારણે, ડંકા વિજ્યના વાગતા,

કાલ તે કંગાલ થઈ ભિક્ષા ધરોધર માગતા;

નવખંડ ધરતી સરકરી, જેણે વગાડી હાક છે,

સ્મશાનમાં આજે જરા તેગી રહી ના ખાક છે.

૧૭

સરલા:-

અવિનાશી આધાર એક તારો, રે' મારી નૌકાને પાર ઉતારો,

ભત્ર સાગરમાં ભૂલી પડી હું દુઃખી, વિકૃત આશરો તમારો-

(૨૫)

સીતાને તારા તેં લીધી ઉગારી, યશ આપ્યો તેં આફનો વિદારી
સ્થાન તોડી દૈત્ય માર્યો, વેળા વિચારજે તું મહારી—

૧૮

ઝવેર:-એ રાધા ઘેલી ન થા, મતવાલી માની જા,
જોખનીયાનાં રંગ ચાર દિવસના;

રાણુ:-કુંવર કોડીલા કાન, મારા બાગે ધરાન,
લલના લોભાણી રાજ કુળી ગઈ રસમાં....રાધાં

ઝવેર:-શ્રીમતિ માંજરી કાદમ્બરી કામલતા તું મધુર
બંદરી

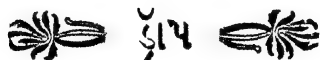
રાણુ:-મારા નટવર ગોપાળ, ગોરીના છો ગોવાળ,
ઘેલા દીવાના રાજ, મોહી રહી મહારાજ....રાધાં

૧૯

ઝવેર:-

સ્તુપીટ ડગલ પલ્લેગાર્ડ, જરૂર જાવાના જમને દાર,
પકડી જકડી પટકી ઇગથી, બળથી કળથી કડું હું ઠાર;

એ કુટિલ નીચનાર સાર્થાદાર નથો હવે બચનાર,
લાખવાર થાય ઠાર તોપણ કદાપિ હેન્ડ સ્ટોપ ના થનાર,
શીરતોડું, લોહી ચુસું, પીસીશ પંજમાંહી, એ કુષ્ટો બને
બુવાર-સ્તું

અંક ત્રીજો.

૨૦

સરલા -

નાથ કૃપાળુ તું જગત્રાતા, સંકટ હર્તા ભાગ્ય લવધાતા-નાથ.
 દીન કરધારી તારો લિકમજી, તું દુઃખીયારીનો છે સુખદાતા-નાથ.
 નમન કરી તવ ચરણે, ચાચું ગિરીવરધારી લિભુવન ત્રાતા-નાથ.

૨૧

રણુ:-મન મંદિરીએ સાજન સ્થાપ્યા, રઢીયાળા મમ વાલમા,
 તેગ:-રસભર જોળન રમ્ય રસીલી, મનહર મુખ મલકાવના;
 રણુ:-અંતર સાગર આજ ઉછળીયા, માનીતા મન સોડન મળીયા;
 તેગ:-શ્યામા તનમનધન સૌ આર્પણ, અલગેલી તલિસાવના-મન.

ચતુર ચતુરા અંપકવરણી, નયને નમણી અમૃતઝરણી,
 રણુ:-મનઃસ્તાપના દુઃખમય દીવસ, ગયા સકળ મમ સાજના-

૨૨

મમતા:-

દોરંગી દુનિયાં છે બહુરંગી હાલત એક નહીં,
 રંગી ઘેરંગી બહુ બહુ જીવો વીચરે આ સૃષ્ટિ મહીં;
 આર દીવસના જીવન માટે જગવિષે પાપ થતાં ક કૈ,
 કાળ તણી જ્યાં કાળ પડી ત્યાં, આશા જ્યાંની ત્યાંજ રહી;
 કુદરત કુસંગ ચાહત કુશળ, ચહેલી બડો અકસોસ,
 સાગરકો મહિપા ઘટયો, જબ રાવન પડો પડોશ-ચાર૦

(૨૭)

૨૩

મમતા:-પર ઉપકારે તે જન રાચે, ઉજવળ જેનાં ચિત્ત,
યોગી જનથી એહ વધારે, વંદન યોગ પુનિત;
પરમાર્થ જીવન યશદાઈ કરે, નર શ્રેષ્ઠ જગત્ પાંતેહ ઠરે,
સુરગંગાથી નિર્મળ જેનાં વારિ પરમ પવિત્ર-પરમ
મહતાપ -નવ સત્ય પ્રેમી નિંદાથી ઠરે, જ્યમ નિર્ભય
કેશરી વન વીચરે,
જીવન મંત્ર તેં આપ્યો બાળા, ઉદ્ધાર ખરી ખચિત્ત,
તું છે ઉદ્ધાર ખરી ખચિત્ત

ૐ શાન્તિ !! શાન્તિ !! શાન્તિ !!

સમાપ્ત.

લગ્નાદી ઉપવિત શ્રીમંત વિગેરે ખુશાલીના શુભ
પ્રસંગોએ તમારા ઘરને આંગણે
સીનિમાના મેલો રજુ કરવા સુરતનો હેતુપ્રીય

નસ સીનિમા

ગોઠવણ કરે છે.

સુરત સ્ટેશન રોડ ઉપર, સરકારી તાર
સામે આવેલા શ્રી “મહાશક્તિ” પ્રિન્ટીંગ
વર્કસમાં ચંપકલાલ ગીરધરલાલ
જરીવાળાએ છાપી.

